

Livet i staden

Städerna var fram till näringsfrihetens införande år 1864 klart avgränsade enklaver som samspelade med sin omgivande landsbygd. I omlandet producerades de livsmedel som behövdes för städernas försörjning, samtidigt som landsbygden utgjorde den stora marknaden för städernas hantverksproduktion och handel. Förbudet mot landsköp innebar att städerna hade handelsmonopol på i princip alla varor utom hästar, kött och fisk. Detta innebar att omlandets befolkning, liksom stadens invånare, var hänvisade till marknader innanför städernas tullar för att sälja varor och göra inköp. Det undantag som sjuhäradbygdens gårdfarihandlare åtnjöt för försäljning av hantverksprodukter m.m. på landsbygden uteslöt inte behovet av marknader i Borås. Det var först när näringsfrihet slutligt genomfördes som restriktionerna upphörde. Stadens marknadsgator spelade därför en stor och betydande roll som mötesplats mellan lantbrukets tjänstehjon och bönderna, som kreatursmarknad och som kontaktpunkt för ungdomen från landsbygden. Allteftersom vägarna förbättrades under 1800-talets första hälft började dock en gradvis förskjutning från särskilda marknadsgator mot en kontinuerlig handel i köpstäder som Borås. Idag är höst- och vårmarknaderna kvarlevor från den tid då marknaderna var årets höjdpunkter i staden.

Köpstadens invånare kunde ekonomiskt och socialt delas in i tre skikt; högborgerliga, lågborgerliga samt småfolk. Trots att de var "stadsbor" hade samtliga grupper fortfarande drag kvar från bondelivet och producerade i stor utsträckning sina egna konsumtionsvaror. Staden omgavs av en krets med åkrar och betesmarker. De högborgerliga huserade i stadens centrum kring torget och utmed de större gatorna, främst Österlånggatan och Stora Brogatan. Gruppen bestod av adliga personer, ämbetsmän med akademisk examen,

handlande med egna handelsgårdar samt fabrikörer och patroner som var den tidens storföretagare. Dessa personer hade inte sällan även ett jordbruk med kreatur. De lågborgerliga hushållen låg som en ring kring de förnämre bostadshusen och handelsgårdarna. De tillhörde hantverkare och lägre tjänstemän, vilka bildade borgarnas majoritet. De kunde äga mindre arealer med åkermark, men oftast endast s.k. kålgårdar. Småfolket - bokhållare, handelsbetjänter, gesäller, lärlingar, arbetskarlar, drängar och pigor - kunde ibland bo i hantverkarkvarteren eller i stadens utkant, bland annat vid infartsvägarna. Inte sällan disponerade flera familjer gemensamt en handelsgård som sedan delats upp i mindre enheter. Fastighetsägande småfolk hade ofta något eller några husdjur som t.ex. grisar. Småfolket var också ofta inneboende i gårdshusen på större handelsgårdar, vilka fungerade som hushåll.